

Csonka-Magyarország népességi, nemzeti-ségi és felekezeti viszonyai.

Bármily szörnyűségesek, minden földrajzi, gazdasági, néprajzi elvből csúfot űzők is azok az »igazságos« határok, melyeket szomszédaink, hazánk kábultságát felhasználva, 1919-ben kicsikartak, a nagyhatalmak makacosságát többé semmiféle érv sem tudta megtörni s két évi erőfeszítéseink csak legújabbban, egy kis ponton, Sopronnál tudták szűkre szabott kalitkánk falait kitágítani, visszaszerezve, illetve az átadás elől megmentve elveszett területünk — egy ezredrészét. Hátra volna ugyan még utolsó reménységünk, a Millerand-féle kísérőlevélben szemünk előtt megcsillogtatott határkiigazítás, de eddigi tapasztalataink után kár volna magunkat a nagyhatalmak jóindulata vagy igazságossága tekintetében illúziókban ringatni. Nem megyékről, nem járásokról lesz szó, legföljebb itt-ott kapunk vizsza néhány kisebb falut vagy községrészt. Így legjobb, ha egyelőre számolunk a trianoni határvonal megmerevedésével s e szerint tesszük meg számadásainkat.

Csonka-Magyarországra vonatkozólag mindeddig nem jelentek meg egészen részletes, pontos adatok. Ezek összeállítását nehézzé, helyenkint lehetetlenné tette az a körülmény, hogy a hódítók bölcsessége számos helyen a községeket is kettévágta s az egy községre vonatkozó adatokat nem mindenütt lehetett szétválasztani. Amennyire lehetett, összeállítottam a községrészekre vonatkozó adatokat is, amelyek szerint az elszakadó községrészekben kb. 4600, a nekünk megmaradó községrészekben viszont kb. 17.500 lélek lakik. Nekünk jut Pozsonyvármegye somorjai járásából 6 községnek a Duna főágától délre eső kisebb-nagyobb területfoszlánya 1400 lakossal (ezek a nemzetgyűlésre, mint a somorjai csonkakerület, képviselőt is küldöttek), Komárom városnak a Dunától délre eső része, a régebbi Újszőny község 2946 lakossal (az 1920. évi népszámlálásnál e szám az odamenekült nagyszámú hivatalnokokkal 5989-re szökött fel). Így most két Komárom város is van, a »cseh« »Komarno« s a magyar Komárom-Ujváros, amely mint

törvényhatósági jogú város, szintén képviselve van a nemzetgyűlésen. Az oláh határ mentén Csonka-Arad megyében tartottunk meg nagyobb községrészeket másfélezer lakossal; legjelentősebb azonban a Szabadka városból nekünk megmaradt hatalmas tanyavilág, mintegy 40.000 kat. hold, amelyen kb. 11.000 lélek lakik. Ez a tanyavilág, ahol talán egy összefüggő utcasor sincs, a »szerb« »Suboticá«-val szemben Új-Szabadka néven szintén törvényhatósági joggal felruházott város, megelőzve így rangban, Szombathelyt, Kaposvárt, amelyek csak rendezett tanácsú városok.

Az elveszített községrészek általában jelentéktelenek. Cseh kézre jutott Balassagyarmatnak az Ipolyon túl levő külterülete s Sátoraljaújhelynek a Ronyva pataktól keletre eső része több mint ezer magyar lakossal, amelyből a csehek Slovenska Nova Ves címen új községet szerveztek.

A csonka községek területünket kb. 30.000 kat. holddal s kb. 13.000 lélekkel gyarapítják. Nem sokkal többet, 44.628 kat. holdat a soproni népszavazás mentett meg számunkra, e terület azonban, melyen 48.191 lélek lakik, mai nyomorúságos állapotunkban megbecsülhetetlen értéket jelent, mert az igazán művelt vidéki városoktól annyira megfosztott csonkaországnak egy sok százados kulturális múlttal bíró, ma is számtalan kulturintézménnyel és hivatallal rendelkező város van rajta.

Csonka-Magyarország lakossága az 1910. évi adatok szerint a csonka községrészek nélkül a trianoni határ szerint 7.546.430, a községrészek figyelembevételével 7.559.247 s végül a soproni népszavazási területet is befojaltva 7.607.438. Ez a szám azonban azóta kissé gyarapodott. Míg a tőlünk elszakított területeken a közzétett új népszámlálási adatok szerint a lakosság száma 1910 óta semmit sem nőtt, sőt némileg fogyott is, a mi csonka országunk lakosságát a barbár hódítók által lakóhelyeikről elűzöttek százezrei szaporítják. Az 1920. évi népszámlálás előzetes eredményei szerint a szaporodás 370.826 lelket, 5%-ot tesz ki s ha figyelembe vesszük azt, hogy az időközben magyar uralom alá visszakerült délvidéki részekben a szaporodás nagyobb, mint a most átengedett Nyugatmagyarországon, megállapíthatjuk, hogy Csonka-Magyarország népessége 1920-ban kerek nyolc millió s így nemcsak terjedelemben, de a lakosság számát tekintve is jelentékenyen felülmúlja Ausztriát, melynek népessége a 6½ milliót sem éri el.

Mivel az új népszámlálás nemzetiségi adatai még nem ismeretesek, ezeket, valamint a felekezeti adatokat az 1910. évi népszámlálás alapján ismertetjük. A fent említett 7.607.438 lakos közül volt:

		%
magyar	6.727.684	88,44
német	552.551	7,26
tót	165.271	2,17
oláh	28.523	0,38
rutén	1.133	0,02
horvát	38.766	0,51
szerb	26.181	0,34
egyéb	68.329	0,88

Az „egyéb” jelzés számos néptörédeket foglal össze. Köztük vannak a helyenkint különböző elnevezésű (bunyevác, sokác, dalmát, illír, bosnyák) katolikus délszlávok (kb. 26.000), a vendek (kb. 7000). Ezek falvakban állandóan megtelepült régi lakosok, míg a többi (kb. 10.000 cseh, 9000 lengyel, 2000 bolgár, 5000 olasz, francia, angol) a nagyvárosok s ipartelepek internacionális, a hazai talajban meg nem gyökerezett eleme. Végül fel kell még említenünk a kb. 10.000 cigányt.

A fentti számok azonban ma már kétségtelenül módosultak. A nagy összeomlás után megindult az új határon át a népek kicserélődése. Az ide átköltözöttek szinte kivétel nélkül magyarok, míg az eltávozottak tótok, oláhok, délszlávok, főleg az intelligensebb elem, mely a megnagyobbodott, de intelligenciában szűkülködő szomszéd államokban gyors érvényesülésre számíthatott. Budapestnek már nyilvánosságra került 1920. évi népszámlálási adatai érdekesen illusztrálják a nem magyar ajkú elem gyors kivonulását. Volt ugyanis Budapesten

	német	tót	oláh	rutén	horvát	szerb	egyéb
1910-ben	78.882	20.359	2.777	242	2.796	3.972	15.273
1920-ban	54.470	12.807	1.123	296	1.756	1.096	12.628

A csökkenés tehát igen jelentékeny; ennek folytán a főváros magyar nyelvű lakosságának aránya 85,9-ről 90,9 %-ra emelkedett. Adataink vannak arra nézve is, hogy a délvidéken egyes helyeken a falvak szerb lakossága is átköltözött az S. H. S. királyságba. Valószínű tehát, hogy az 1920. évi népszámlálás az amúgy is csekély számú oláhok és szerbek jelentékeny fogyását fogja megállapítani s így Magyarországnak e két nagy s legveszedelmesebb nemzetisége új határainak közt egészen jelentéktelen, egyre fogyó néptörédekké fog összezsugorodni. A magyarok közt elszórt németeket és tótokat szintén megfogyasztja nem annyira a kivándorlás, mint a lassú beolvadás.

Bátran állíthatjuk tehát, hogy a magyarság számaránya immár eléri a 90%-ot. Csonkamagyarország az utolsó fájdalmas műtéttel, Nyugatmagyarország leválásával, elvesztette az utolsó nagyobb, fajtestvéreivel közvetlenül összefüggő nemzetiségi tömböt s szomszédaival ellentétben, igazi nemzeti állammá vált, melynek nemzetiségi problémái nincsenek. Nincsenek, mert a 10% is több idegenajkú közt oszlik meg s ezek is túlnyomórésztben a magyar nyelvterületen belül vannak szigetekként elszórva. Jelentékenyebb nemzetiségi tömb csak egy van: a tolna-baranyai sváb nyelvterület. Erről, valamint az új határok mentén még itt-ott megmaradt nem magyarajkúak településeiről az egyes nemzetiségekkel kapcsolatban lesz szó.

A magyarság tehát a megszabott szűk határokat majdnem teljesen betölti; hiszen a határvonal — a Dunántúl nyugati és déli részét s még néhány pontot kivéve — tud-

valevőleg mindenütt szinmagyar vidékeket vág ketté. A 34 (10 egész, 24 csonka) vármegyei törvényhatóság közül csak egyben, az alig 20.000 lakost számláló Arad megyében nem éri el a magyar az abszolút többséget; itt kénytelen megelégedni a 40.6%-os relatív többséggel. Leggyöngébben van képviselve a magyarság Moson (54%), Baranya (54.5%) és Bács-Bodrog (59.6%) csonka megyékben.

A 13 (11 egész, 2 csonka) városi törvényhatóság közül Sopronban az 1910 évi népszámlálás 51.1% németet (s 44.2% magyart) talált; az 1920. évi népszámláláskor a németeknek már csak viszonylagos többségük volt s ha az idegen állampolgárokat, úgy mint az osztrák népszámlálásokban szokásos, az anyanyelv tekintetében figyelmen kívül hagyjuk, Sopronban is megvan a magyar relatív többség. A többi városi törvényhatóság közül csak Új-Szabadkán (82%), Baján (79.9%) s Pécsen (83.6%) van a magyarság 90% alatt.

Rendezett tanácsú városaink (35) közül is csak egyben, Békéscsabán (67% tót) hiányzik a magyar többség. A 148 (104 egész, 44 csonka) járás közül is 138 abszolút, 2 relatív magyar többségű s végül a 12542-ből megmaradt 3400 község közül 2990 magyar (német 317, tót 34, oláh 7, horvát 38, szerb 4, sokác és illir 2, vend 8). Megmaradt nemzetiségeink közül a németek száma ma félmillió lehet: a nyugati határszélen levők kivételével mind a XVIII. században betelepített svábok utódai. A trianoni határvonal ránk nézve nyugaton a legkedvezőbb, mert az összefüggő magyar nyelvterületből egy községet sem vesz el, viszont kezünkön hagyott közvetlenül a határ mentén Vas megyében Szentgotthárd körül 7, Sopron megyében Sopronnal együtt 8 s Moson megyében 7 német községet. Ez utóbbi községeket a csehek kedvéért hagyták meg nekünk; a békeszerződés ugyanis biztosítja a cseheknek azt a jogot, hogy Pozsony és Nagykanizsa közt magyar területen járathassanak a tenger felé vonatokat s e miatt kellett a pozsony—csornai vonalrész mellett fekvő német községeket is nekünk meghagyni. Az osztrákok természetesen mindezen községekre igényt tartottak, sőt követelték a régióban tényleg német, de ma már magyar többségű Szentgotthárdot, Köszeget. Magyaróvárt és Mosont is, amiben egyébként a példát a Károlyi-rezsim adta nekik, mely mind e helyeket a nyugatmagyarországi német Gauhoz akarta csatolni. A németiségnek a nyugati határ mentén lakó töredéke, — 50.000 lélek — 3 év óta annyira ki volt téve a Bécsből (és Budapestről) jövő agitációnak, amely bizonyára ezentúl sem fog elpihenni, hogy határunk e részén a jövőben nagyon résen kell lennünk, hogy a germán irredenta fel ne bukkanjon. A nyugati határ különböző ré-

szeihez tapadó 22 német községen kívül a németek még egy ponton élnek tömören együtt. Csonkamagyarországnak legnagyobb nemzetiségi tömbje az az északfelé egyre szűkülő ék, amely a baranyai országhatárnál kezdődik s határai Siklós, Mohács, Pécs, Szekszárd, északon Simontornya. E tömbben 140 német s 14 horvát-szerb község van 166.000 lakossal, kik közül 125.000 német; ezeken kívül e tömb közvetlen közelében, Dombóvártól délnyugatra, a magyarokkal teljesen összekeveredve még 20.000 német él. E terület központjában, Bonyhádon, 1918 után szintén megindult ugyan a német agitáció, mely itt »Schwabische Türkei« elnevezésű német Gaut akart felállítani s az agitáció hatása alatt a községek egész sorában ismét német nyelvvé tették az iskolákat; a józan, hazafias svábság azonban hamarosan hátat fordított a túlzóknak s maga követelte a neki annyira szükséges magyar nyelvnek intenzívebb tanítását. Érdekes, hogy e gazdag vidékre is szemmet vetett a telhetetlen jugoszláv imperializmus; 1918 őszén olvastam egy zágrábi lapban, hogy az általuk akkor megszállt területen kívül Tolna megye német részét is Szerbiához kell csatolni, mert az ottani svábok szerb érzelműek! Mivel minden, a határok mentén levő nemzetiségi tömeg adott körülmények közt veszedelmet jelenthet az államra s jól tudjuk, mily szívósan ragaszkodtak a szerbek Baranya és Pécs annexiójához, a lakosság hazafias érzése dacára számolnunk kell itt a kívülről szított nemzetiségi mozgalom lehetőségével s azért a magyar államnak erre a legnagyobb nemzetiségi tömbjére mindig gondos figyelmet kell fordítania. A németek számaránya a baranyavári csonka járásban 68·7, a pécsváradiban 68·8, a mohácsiban 44·2, a hegyhátiban 49, a völgysegíben (Bonyhád) 77·3 s a simontornyaiban 42·9. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy e területen a kevésbé szorgalmas s helyenkint egykés magyarság a németekkel szemben visszaszorult, különösen Baranyában, ahol a XIX. század folyamán 19 horvát és szerb és 16 magyar község lett német többségűvé. Jóval kisebb számban ugyan, de másutt is vannak németek új határaink mentén. Csonka-Bácska svábsága, a lakosság 30%-a, a szerb megszállás alatt példásan viselkedett s minden terror dacára sem volt hajlandó a nagyhatalmaktól a bajai háromszögnek a jugoszláv paradizsomhoz való csatolását kérni. Csonka-Arad megye 5 községe közül 2 (köztük a székhely, Elek is) német s ezek a lakosság 34%-a. Az új határ mellett van Hont megye 3 német községe (Nagymaros, Zebegény, Nagyborzsöny) is.

A belső területünkön élő németek zöme a Bakony-, Vértess- és Pilis-hegységekben él meglehetősen összefüggésben; számuk 120.000. Lassan-lassan magyarosodnak.

Legsűrűbben vannak a főváros környékén a pomázi (51.1%) és a biai (42.8%), továbbá a móri (37.1%) járásban. A főváros pesti részének közelében s a Csepel szigetén levő németek (Csepel, Soroksár, Vecsés, Dunaharaszti stb.) száma kb. 16.000, a főváros közelsége s magyarok kitelepülése által erősen magyarosodnak.

Vannak még elszórt német települések Pest megye többi részén, Hevesben, a Nagy-Kúnságban, Szabolcsban, Békésben (Mezőberényen), Zemplénben (Sárospatak körül), Szatmárban (a Károlyi-birtokon), sőt Hajdúban is (balmazújvárosi református svábok), ezek azonban jórészt teljesen megmagyarosodtak.

Az uralmunk alatt maradt másfélszázezer tót az egész országunkban szét van szórva. Az összefüggő tót nyelvetartületnek egyetlen községe sem nyúlik át új határunkon, sőt a tót nyelvhatár ettől 20–30, sok helyen 60 kilométernyire északra húzódik. A 34 tót többségű község közül mindössze 5 van a határ közelében. A mi tótjaink valamennyien a török kiverése után földesuraink által a Felföldről hozott jobbágyok utódai, vagy a legújabb időkben lejtött építő- és bányamunkások.

A tótok közül a Dunántúl északkeleti részén van 25.000 (12 tót község) Budapesten 20.359 (1920-ban már csak 12.807), Pest környékén, Hont- és Nógrádban 30.000 (12 tót község). E tótok oly szétszórtan laknak, hogy egy járásban sem érik el a 20%-ot; számuk régebben sokkal nagyobb volt, de elszórtságuk miatt nagy részük már beolvadt.

A csehek nagy figyelemmel kísérik a nálunk lakó tótok sorsát. A népszámlálási hamisítások és erőszakosságok utólráhetetlen mesterei a mi statisztikánkat gyanúsítják s állandóan 300–350.000, legújabban már fél-millió magyarországi tótról beszélnek. Földrajzi szétszórtságuk miatt még a cseh falánkság sem mer annexióról beszélni, de igyekezik a belügyeinkbe való beavatkozásra ürügyet keresni s hivatalos embereik is a tótok üldözéséről, elnyomásáról szavalnak. Propagandájukat elsősorban a tisztántúli tótokra koncentrálják, ahol az oláh megszállás ideje alatt érték is el némi eredményt. Itt a tótok tömörebben élnek; a 42.599 lakosú Békéscsabán 67%, a 25.879 lakosú Szarvason 62.8% tót van, a 10.502 lakosú Tótkomlós pedig majdnem tiszta tót. Vannak nagyobb számmal tótok Csonka-Arad- és Csanádmegyékben is; je három megyében lakik a mi tótjaink fele, 78.000 lélek. Tudvalevő, hogy az oláhok rendkívül szívósan ragaszkodtak Békéscsaba környékéhez és e miatt konfliktusba is keveredtek a nagy ántánttal. A csehek támogatták az oláhok igényeit s az ő rendezésükkel sikerült is Békéscsabáról és Tótkomlósról küldöttségeket toborozni, melyek a tótok-

lakta vidéknek Romániához való csatlolását kérték. Az oláhok megszállásuk idején be is kebelezték Békéscsabát Romániába, választást is tartottak s a város képviselője egy ideig tagja is volt a bukaresti parlamentnek. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy Szarvason az agitáció egyáltalában semmi eredményt nem ért el s a csabai lótok is óriási többségükben jó magyar érzésűek, úgy hogy a cseh kútmérgezés igen csekély eredménnyel dicsekedhetik. A tiszántúli tótság nagyjából evangélikus s ez egyház önkormányzatába — a csehek durva autonómia-sértéseivel ellentétben — a magyar kormány sohasem avatkozott bele; a hívek maguk szabják meg az istentisztelet s felekezeti iskoláik nyelvét s gondoskodnak anyanyelvük érvényesüléséről, de tag teret biztosítanak a magyar nyelvnek is, amelyre a magyar környezetben lépten-nyomon szükségük van.

Az oláh határ csak Bihar egy kis részén és Csonka-Arad megyében esik össze a nyelvhatárral. Az összefüggő oláh nyelvterületből egyetlen egy község (Körösszakál, 886 l.) maradt meg nekünk. Ezenkívül még 6 oláh többségű községünk van színmagyar környezetben az új határvonal közelében, de annyira szétszórva, hogy egy járásban sem haladják túl a 20%-ot. Csekély számuk ellenére sem egészen veszélytelenek, mert az oláh imperializmus ezekre a törpe kisebbségekre is számot tart, amit igazol az is, hogy 1920 tavaszán a trianoni határvonalra visszaparamcsolt oláh csapatok e községek egy részét csak utólag, hosszas tárgyalások után, ántánt-missziók közbelépésére ürítették ki. A határ közelében levő oláhok száma 20.000.

A délszlávok együttes száma sem éri el a százszázet. A gör. kel. szerbektől eltekintve, annyira magyar érzésűek, hogy a 3 éves szerb megszállás minden terrorja és csábítása ellenére is alig akadt néhány közülük, aki a győztes fajtestvérhez csatlakozott volna. Túlnyomó részük a déli határvonal közelében lakik. Egy töredékük, 8000 lélek, az 55.000 főnyi nyugatmagyarországi »Wasserkrova«-nak nálunk maradt része (8 horvát község); Pest-, Fejér-, Tolnamegyében s Budapesten a régen nagyszámú szerbég pusztuló romjai vannak (9000 lélek); Csanádban is megtaláljuk még két községben a XVIII. században még hatalmas marosi határőrség maradványait (3346 l.). Budapeستől lefelé, a Duna mentén találjuk a katolikus illirek magyarosodó telepeit (Érd, Ercsi stb.)

A délszlávok nyelvterületének egy-egy foszlányát a léke csodálatosképpen kezünkön hagyta. Szentgotthárdtól délre 8 apró vend községünk van kb. 5000 lakossal, Nagykanizsa mellett, a határt alkotó Murától északra 7, Somogyban a Dráva mentén 10 horvát község van. Tüzes magyar érzé-

sűek; a muramenti községekben magam vettem részt gyűléseken, melyeken a horvátok a magyarnyelvű oktatás fenn tartását követelték; a somogymegyei horvát községek szerb parancsra sem változtatták meg iskoláik magyar tanítási nyelvét.

A szerbek, mikor Baranyát maguknak követelték, rabló-ösztlőneik kendőzésére nemzetiségi jogcímmel hozakodtak elő. Pécsnek a török hódítás utáni lakosai részben tényleg szlávok voltak; ezek maradványai a budai külváros bosnyák-jai, mintegy 700 lélek, a lakosság 1.4%-a. Ez bizony igen gyenge etnográfiai jogcím. Magában a megyében egyenlő arányban összesen kb. 21.000 szerb, horvát és sokác él elszórva. A megye 324 községe közül 14-ben van délszláv többség, ezek közül is csak 3 a határ közelében s a 20%-ot egyetlen járásban sem érik el.

A szerbek minden követ megmozgattak a bajai és az új-szegedi háromszög megtartása érdekében is. Az etnográfiai jogcím azonban itt is igen gyenge. A szerbek száma elenyésző s a bunyevácokkal együtt sem érik el a megyében a 10%-ot: Baján 11%, Új-Szabadka tanyáin 17% a szerb és bunyevác. Délszláv többségű község a Bácskában egy síncs, Csonka-Torontálban egy. Nem csoda, ha ily körülmények közt a nagyhatalmak tág lelkiismerete sem tudott beenyugodni e területrészeknek Szerbiához való csatolásába. Számolnunk kell azonban azzal, hogy a könnyű sikerétől elkapatott szerb imperializmus a jövőben is keresni fogja az ürügyeket a szerinte megmagyarosított szláv vidékek bekebelezésére. Seregünk bevonulása óta a szerb lapok tele vannak a szlávok elnyomásáról szóló kiszínezett panaszokkal.

A csonkamagyarországi nemzetiségekről szóló szemlénk befejeztével meg kell állapítanunk, hogy itt bent nemzetiségi mozgalmak nincsenek, de ellenséges szomszédaink rajta vannak, hogy legyenek. A szímagyar területek visszadásiáról nem akarnak hallani, további annexiós szándékaik megokolására azonban elég nekik 10% fajrokon is. A magyar politikának ezt nem szabad elfelednie s a vegyesnyelvű határmenti vidékeken éber és igazságos kormányzattal kell az ellenséges befolyást hatálytalanítani.

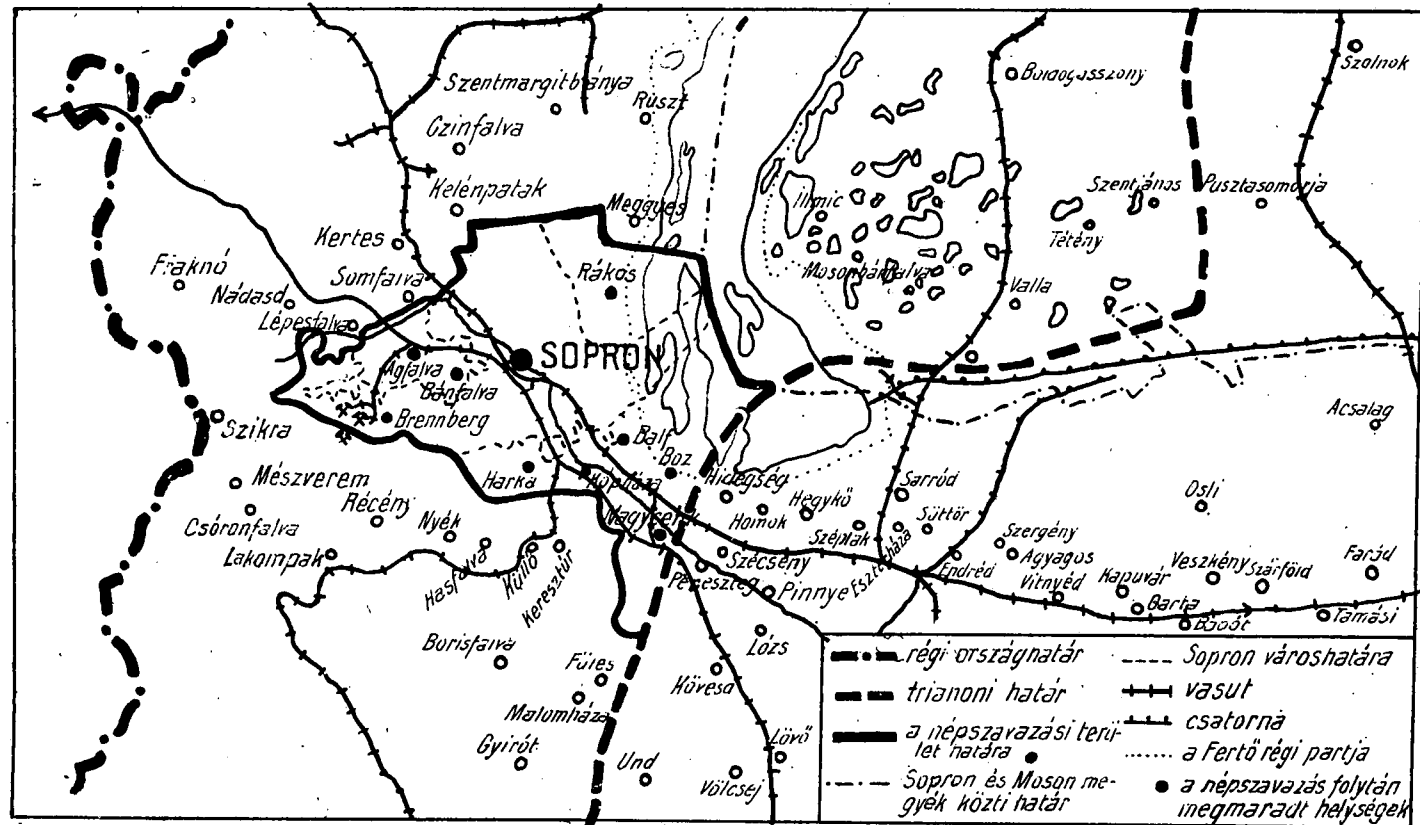
*

Felekezetek szerint Csonka-Magyarország lakossága a következőképpen oszlik meg:

róm. kat.	gör. kat.	ref.	ágh. ev.	gör. kel.	unit.	izr.	egyéb
4.779.574	165.005	1.631.823	485.180	61.501	5.099	471.171	8.086

Az „egyéb” felekezetűek közül kb. 4000 baptista, 3000 nazarénus s 1000 felekezeten kívüli.

Sokakat érdekelni fog, milyen eltolódás van Magyarországon (de Horvátország nélkül) és Csonka-Magyarország

felekezeti viszonyismái közt. Állítsuk őket szembe egymással:

	r. kat.	g. kat.	ref.	ágh. ev.	g. kel.	unit.	izr.	egyéb
Magyarország	49·3	11—	14·3	7·1	12·8	0·4	5—	0·1
Csonka-Magyarország	62·83	2·17	21·45	6·38	0·80	0·07	6·19	0·11

Erdély leválásával elveszítettük az unitáriusokat, kiknek mindössze négy egyházuk maradt meg. Számuk azonban az erdélyi menekültekkel erősen gyarapodott (Budapest 1910-ben 2120, 1920-ban 4836 unit.) Erősen összezugorodott a gör. kel. vallás híveinek száma is. Számuk ma jóval kevesebb lehet, mint 1910-ben, mert, mint már említettem, a gör. kel. szerbek és oláhok egy része kivándorolt s le kell számítanunk az 1910-ben mostani területünkön állomásozó gör. kel. katonaságot is (kb. 2000 lélek). Budapest 1910 óta 6962-ről 3802-re csökkent. A még megmaradt 50—55.000 gör. kel. ügyének rendezése elég sok gondot fog okozni, mert korábban 4 szerb és 2 oláh püspökséghez tartoztak s egyes, görög eredetű egyházak ezek egyikéhez sem. Anyanyelv és rítus szerint vannak szerbek, oláhok, bolgárok s legalább is negyedrészük magyar. Van több egyházközség (Hódmező-Vásárhely, Szentés, Békés, több bihari község), melynek hívei csak magyarul beszélnek. Területünkön egy gör. kel. szerb püspökség van, a Szentendréi székelő budai.

A még megmaradt, kevésszámú gör. katolikusok Bihar-megye néhány, oláhajkú egyházközsége kivételével mind magyarok. Elszórtan élnek az ország keleti felében s egy járásban sincsenek többségben. Gör. kat. többségű község is csak 69 van.

Az ág. h. ev. egyház híveinek számaránya alig változott. Hívei közt most már a magyarok vannak legtöbben, de van sok német és tót is. Egy vármegyében (Békés) érik el a relatív többséget. Ezen kívül a Dunántúlon, Pest és Nógrádvármegyében vannak.

A gör. keletiek és gör. katolikusok leválása legjobban a református és római katolikus egyházak viszonylagos erejét növelte. A katolikusok száma nyugatról kelet felé menve fokozatosan csökken. Dunántúlon hatszorosan, a Duna—Tisza közén négyszeresen múlják felül a reformátusokai, viszont ezek Tiszántúlon vannak majdnem háromszor annyian. Csonka-Biharban a róm. katolikusok a 6%-ot sem érik el.

A megyék közül 27 kat., 6 ref., a törvényh. városok közül 11 kat., 2 ref., a rend. tan. városok közül 23 kat., 10 ref. és 2 ág. h. ev. többségű.

A reformátusok elenyésző kis töredéke (6000 lélek) Dunántúlon német; a katolikusok közt van jelentékeny számu német és tót. Megnövekedett a zsidó vallásuak ará-

nya is 5-ről 6-19-re s számuk majdnem eléri az evangélikusokét. Budapesten számarányuk, mely 1900-ban és 1910-ben változatlanul 23.1% volt, 1920-ban igen kevés 22.9 százalékra csökkent. Nyugaton, Dunántúlon fogynak, északkeleten ellenben növekedőben voltak. Miskolcon elérik a 20%-ot, de a legtöbb zsidó Sátoraljaujhelyen van: 28.7%.

Valószínű, hogy az 1920. évi népszámlálás a felekezetek fentebb közölt arányszámait némileg módosítani fogja. Az idemenekült nagyszámu magyar — a budapesti népszámlálás adatai után következtetve — a róm. katolikusok és a reformátusok sorait gyarapítja. Az ág. hitv. evangélikusok száma Budapesten s valószínűleg az országban is kissé csökkent. Ami a zsidókat illeti, az idegen megszállás kezdetén az eleinte antisémita hódítók elől sokan menekültek főleg Budapestre; ez a folyamat azonban a kommunizmus bukása után megfordult. Nem tartom azonban valószínűnek, hogy a zsidók gazdasági befolyásának csökkentését célzó irányzat az 1920. év végéig, tehát a népszámlálás időpontjáig oly jelentős eredményt ért el, mely a zsidók számának nagyobb csökkenését vonja volna maga után. Az egyes felekezetek számaránya a statisztika tanúsága szerint hosszú évtizedek alatt is csak lassú eltolódásokat mutat. Magyarországon a gör. kat. és unitárius vallásuk aránya eléggé állandó volt, a reformátusoké lassan, a lutheránusoké és a gör. keletieké erősen csökkent; viszont erősen gyarapodott a róm. katolikusoké. A zsidók gyarapodása a XIX. század első felében volt rohamos, de számaránya az utolsó évtizedekben is, bár jóval lassabb ütemben, nagyobbodott (1880: 4.6%, 1910: 5%). Az azonban kétségtelen, hogy e gyarapodás tetőpontját már elérte s ezentúl a zsidók számának csökkenését várhatjuk. A mai Csonka-Magyarország területének nagyobb részében ugyanis — főleg nyugaton — a zsidóság száma évtizedek óta fogy; a keleti részen mérsékelten szaporodtak ugyan, de csakis bevándorlás által. Erős szaporodás csak Budapesten és közvetlen környékén volt (1900-ban Budapesten 168.985, 1910-ben 203.687, Pestmegyében 30.154, ill. 39.448 zsidó). Ha most figyelembe vesszük, hogy az újabb galíciai bevándorlásnak végre szigorú gátat vetettek s a fővárosi zsidóság is, szemben az előző évtizeddel (34.702), 1910–20 közt már csak 9.049 lélekkel gyarapodott, a jövőben a nagyjából városiak s az egykerendszer felé is hajló zsidók erősebb megfogyatkozása sem látszik valószínűlemnek.

Benisch Arthur.